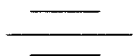

tanulás, mint a szervezetfejlesztés eszköze és mindezek összefüggése az élethossziglani tanúlással.

Megjelennek itt a tanulási környezetek célzott kombinációi, a tanfolyami tanulás, a munkahelyi, a munkahely közeli s a különböző virtuális és valóságos szakmai fórumok lehetőségei, az informális tanulás egyéni érdeklődés által ösztönzött lehetőségei, s mindezek természetesen kapcsolódnak össze az otthoni tanulási folyamatokkal. Ennek alapja az, hogy a munkahelyeken, a kisebb-nagyobb szervezeti egységeknél egyaránt, a munkafolyamatokban általában egyre erőteljesebb az IKT jelenléte Magyarországon is. Szervezeti rendszerek különböző tanuláskultúrájának harmonikus összekapcsolódása az új tanuláskultúrában, s bizonyos értelemben való egységesülése kézenfekvő fejlődési út.

A korábban ismertetett elméletnek Németországban tudományos műhelyei, folyóiratai, internetes fórumai vannak a közoktatásban, felsőoktatásban és a felnőttképzésben. Működő modell, amit a szövetségi kormányzatok, a gazdasági szféra támogat. (Vö. humán erőforrás-fejlesztés, tanuló-szervezet, tudásmenedzsment.) Az angolszász országokban szintén hasonló a helyzet, nem véletlen, hogy az új tanuláskultúra szakfogalmai, szakszavai angol szavak.

Nálunk, mint ezt a bevezetőben leírtam, a tanuláskultúra alig használt fogalom, az „új tanuláskultúra” még kevésbé. Egyes elemei azonban igen, hiszen nagy irodalma van pl. az elektronikus tanulásnak, kormányzati támogatása van a fejlesztő programoknak, s a gazdasági szféra is erőteljesen érdekelt elterjesztésében. De az e-learning, mint az eddigiekből remélem kiderült, nem egyenlő az új tanuláskultúrával! A közoktatás, a felsőoktatás, a felnőttképzés területén az új tanuláskultúra egyes elemei azonban már megjelentek, s szaporodnak, az élethossziglani tanulás rendszerében összefüggéseik egyre inkább felismerhetők. Bizonyára nem várat sokáig magára az új tanuláskultúra jobb megismerése, szemléletének szélesebb körű átvétele és használata sem.

DR. SZERÉNYI MÁRIA

tanár

Szücs Sándor Általános Iskola

Budapest

Az osztályfőnöki órák védelmében

„Sok az eszkimó és kevés a főka!” Ez a szállóige jutott az eszembe akkor, amikor arról hallottam, hogy egyes iskolákban felmerült a gondolat: a felső tagozatos órarendből hagyják ki az osztályfőnöki órát, és a felszabaduló egy órával növeljék az angol, a matematika, a kémia, a számítástechnika vagy a testnevelés – a nem kívánt törlendő – órák számát. A felsorolás korántsem teljes. Ugyanis valamennyi szaktanár meg tudja indokolni, hogy neki miért van szüksége több órára. A magyartanár arra hivatkozik, hogy a beszédkészség és a helyesírás kulcsfontosságú ismeret. Igaza van. A matematikatanár azt mondja, hogy a logikus gondolkodás az alapja mindennek, márpedig a matematika nagyszerűen fejleszti a logikát. Igaza van. Az angoltanár azzal érvel, hogy angolnyelvtudás nélkül ma már semmit sem lehet kezdeni. Neki is igaza van. De igaza van a biológia-, a fizika- és a kémiatanárnak, hogy a természettudományok rohamos fejlődésével lépést kell tartani. Igaza van az ének- és a rajztanárnak, hogy művészetek nélkül lehet élni, de nem érdemes. Igaza van a testnevelőnek, hiszen a gyerekek valóban na-

gyon keveset mozognak. A földrajzi és a számítástechnikai ismeretek is hozzátartoznak a mindennapokhoz.

Ennek az írásnak nem célja, hogy eldöntse, ki kapja a felszabaduló órát, mert szeretném remélni, hogy nem lesz felszabaduló óra. Legalábbis nem az osztályfőnöki óra rovására. Én éppen az ellenkezőjére vállalkoztam: szeretném megindokolni, miért tartom igen fontosnak az osztályfőnöki órákat.

Az osztályfőnöki órák elhagyása mellett általában a következő érveket szokták felsorakoztatni:

- csak arra jó, hogy egy órán keresztül szidjuk az osztályt;
- csak adminisztrálásra megy el az egész idő, erre pedig kár a drága 45 perc;
- nehezebb fegyelmezni, mint a szakórákon;
- nincs osztályzás, tehát nem tekintik komoly tantárgynak;
- sokan csak arra használják, hogy a szaktárgyi lemaradásokat pótolják.

Az az igazság, hogy ha az osztályfőnöki óra egy adminisztráló-veszekedő-pótló óra, akkor valóban kár megtartani. Persze hogy nehéz fegyelmezni, ha a gyerek 45 percen át hallgatni kényszerül az osztályfőnöke dörgedelmeit, vagy végig kell várnia egy csomó hiányzás igazolását.

Lehet másképpen is osztályfőnöki órákat tartani, sőt másképpen *kell* tartani, úgy, hogy a gyerekek már alig várják. Persze a fegyelmezés akkor sem lesz könnyebb, pontosabban: egy osztályfőnöki óra fegyelme nem ugyanolyan, mint a szakóráké. Itt több helye van a vitának, a dolgok közös megbeszélésének, és ennek a másféle rendjéhez csak lassan szoknak hozzá a gyerekek.

Íme máris egy érv az osztályfőnöki órák mellett: kitűnő színtér a vitakultúra elsajátítására és gyakorlására. Máris hallok az ellenérvet: ezt el lehet sajátítani szakórákon is. Valóban *el lehetne*, ha a szaktanárt nem szorítaná a tanterv, az osztályzási kényszer, a különböző módszertani elvárások. Osztályfőnöki órán nem kell sietni. Ha csak egyetlenegy olyan kérdésről beszélgettünk el a gyerekekkel minden kötöttség nélkül, amely őket igazán érdekelte, többet tettünk az osztály fegyelme érdekében, mintha 45 percig szidtuk volna őket.

És mi az, ami érdekli a gyerekeket? Voltaképpen minden, ami őket körülveszi, és ugyanakkor nem fér be egyetlen tantárgy keretébe sem. Pedig ezek a problémák későbbi életükben valószínűleg fontosabb szerephez jutnak majd, mint a víz képlete, a Pythagorász-tétel vagy a szonett rímelése.

Nézzük tehát, melyek azok a témakörök, amelyek vagy csak osztályfőnöki órákon kerülnek elő, vagy egy-egy tantárgy foglalkozik ugyan velük, de nem olyan mélységben, mint az osztályfőnöki órák! Fontossági sorrendben első helyen mindenképpen az erkölcsi alapismertetek állnak. Akár tudós lesz valaki felnőtt korában, akár utcaseprő, az alapvető emberi normákkal, elvárásokkal tisztában kell lennie. Ahogyan megtanulja azt, hogy Magyarország fővárosa Budapest vagy kétszer kettő az négy, ugyanúgy meg kell tanulnia, hogy tisztelje a szüleit, az időseket, hogy felelősséget vállaljon a tetteiért, ne lopjon, ne hazudjon, ne legyen önző, kíméletlen, tapintatlan – hogy csak a legfontosabbakat említsük meg. Van iskola, ahol külön etika tantárgy keretében foglalkoznak ezekkel és még sok más erkölcsi kérdéssel, de ahol nem, ott is kell egy olyan óra, ahol hall ezekről a dolgokról.

Az etikai kérdésekhez szorosan kapcsolódik a viselkedéskultúra. A köszönés, bemutatkozás, telefonálás illemszabályai az anyanyelvoktatás részét képezik újabban, de ezzel aztán vége. Vajon az osztályfőnöki órán kívül hol hall arról a gyerek, hogy melyek a kulturált étkezés szabályai, milyen öltözképpen megyünk színházba, hogyan kell bocsánatot kérni, részvétet nyilvánítani, gratulálni? Ne csodálkozzunk azon, ha gyerekek pl. temetőket rongálnak meg szórakozásból, ha nem teremtünk fórumot arra, hogy tanuljanak az elmúlás, a halál, a múlt

tiszteletéről, a kegyeletről. Természetesen a gyerekek egy része ezt otthon megtanulja. És aki nem? Az soha ne is tudja, mert előbbre való a számítástechnika, az angol nyelv és még ki tudja, mi minden.

Fontos színtere az osztályfőnöki óra a pályaválasztásnak is. Bár én nem pályaválasztásnak nevezném, hanem iskolaválasztásnak és pályorientációnak. A gyerek tizenkét vagy tizennégy éves korban nagyon ritkán választ egy konkrét pályát. Nem is ismeri a létező foglalkozások legnagyobb részét. Sok gyerek még azt se tudja pontosan, a szülei mivel foglalkoznak. Ha azt a feladatot adjuk nekik, hogy sorolja fel a létező foglalkozásokat, leírja az orvost, tanítót, óvónőt, bolti eladót, esetleg egy-két más foglalkozást, amelyek a családban előfordulnak, azután a sajtó és a média hatására jön a vállalkozó, a menedzser és a modell. Minden második gyerek ez utóbbi háromból választ foglalkozást, habár fogalmuk sincs róla, hogy ezek pontosan mit csinálnak. Itt van tehát az osztályfőnöki órák számára egy igen fontos feladat: ismerje meg a gyerek a lehető legtöbb szakterületet, mielőtt választ.

Az iskolaválasztás valamivel könnyebb, hiszen a középiskolák mindent megtesznek azért, hogy jövőendő tanulóiuk informálódjanak az intézményről. Persze azért ezen a téren is vannak osztályfőnöki teendők. Célszerű különböző középiskolákból meghívni osztályfőnöki órákra egy-egy nálunk végzett gyereket, hogy meséljen az iskolájáról. Ez hitelesebb és pontosabb tájékoztatás, mint az esetleg kozmetikázott iskolalátogatások.

Az osztályfőnöki órák témakörébe sorolnám még az egészséges életmódra nevelést, a környezetvédelmet, a háztartási alapismereteket, valamint a magyar hazával kapcsolatos tudnivalókat (pl. nemzeti ünnepek, nemzeti jelképek, határon túli magyarok, a lakóhely hagyományainak megismerése, híres magyar emberek). Természetesen az itt felsoroltak egy részével a különböző tantárgyakban foglalkoznak a gyerekek. Az egészséges életmódról beszélnek biológiaórán, a környezetvédelemről kémia, technikán, ott előkerülhetnek a háztartási alapismeretek is. Történelem- és irodalomórákon tanulnak a magyar múlt eseményeiről, híres magyarokról. De ez nem teszi feleslegessé az osztályfőnöki órákat. Itt nem „tanulunk”, hanem beszélgetünk. Mindenki elmondhatja, hogy az ő családja hogy csinál bizonyos dolgokat, mi a véleménye erről vagy arról. A nemzeti jelképekhez az olimpia vagy a futballmeccsek témájából jutunk el. A környezetvédelem az otthoni szeméttelhordás révén kerül szóba. Néha egy-egy szinte mindenki által látott tévéműsorból indulunk ki. Hogy közben rengeteg ismerettel gyarapodnak, azt észre sem veszik.

Személyes tapasztalatom az, hogy a gyerekek szeretik az osztályfőnöki órákat. Már napokkal előbb kérdezzetük, hogy miről fogunk beszélgetni, és az óra szinte soha nem ér véget a kicsengetéssel. Mindig akad, akinek lenne még mondanivalója. Kár lenne a nevelésnek ezt a fontos színterét megszüntetni! Nincs az a tantárgy, amelyik pótolhatná!

